

РЕЦЕНЗИЯ

Относно: Обявен конкурс за заемане на академичната длъжност *доцент* в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление

7.1. Медицина, *специалност* „Хигиена (вкл. трудова, комунална, училищна, радиационна и др.)“

за нуждите на *Катедра Хигиена и епидемиология* към Факултет *Обществено здравеопазване* на Медицински университет – Варна,
публикуван в *Държавен вестник*, бр. 85 от 08.10.2024 г.

Кандидат (единствен): гл. ас. д-р Албена Борисова Тонева - Стоянова, д.м.

Становище от: проф. д-р Ружа Златанова Панчева-Димитрова, д.м., член на Научно жури по заповед Р-109443/05.12.2024г. на Ректора на МУ – Варна.

1. Кратки биографични и професионални данни за кандидата

Д-р Албена Борисова Тонева – Стоянова е родена на 27 август 1964 г. в град Русе. След завършване на средното си образование в ЕСПУ „Христо Ботев“ в родния си град, тя продължава обучението си във Висшия медицински институт във Варна, където през 1989 г. получава диплома по медицина.

Професионалният ѝ път започва в ХЕИ – Варна, където дълги години работи като лекар ординатор, натрупвайки солиден опит в сферата на общественото здраве. През 2000 г. поема ръководна позиция като завеждащ сектор „ТСК“, а впоследствие става началник отдел „КХОХ“ в РИОКОЗ – Варна. В този период работата ѝ е свързана с контрола на обекти с обществено предназначение, оценката и профилактиката на рисковете за общественото здраве.

Развитието ѝ в административната сфера продължава, когато през 2006 г. оглавява дирекция „Здравен контрол“ в РЗИ – Варна. Натрупаният управленски опит я отвежда към следващата ѝ роля – началник отдел „Контрол на храните“ в Областната дирекция по безопасност на храните – Варна, където отговаря за надзора върху хранителната безопасност и спазването на регулаторните изисквания в областта.

След повече от десетилетие в областта на контрола и общественото здраве, през 2014 г. д-р Тонева се насочва към клиничната практика, като започва работа в Имунохематологичната лаборатория на Регионалния център по трансфузионна хематология – Варна. През последните години тя съчетава дейността си като лекар в ОПМ към Научноприложен център по военна епидемиология и хигиена към ВМА – София с членство в комисията по вътрешболнични инфекции към МБАЛ – Варна.

Паралелно с клиничната и административната си работа, д-р Тонева развива и академична кариера в Медицински университет – Варна. От 2015 г. е част от Катедрата по хигиена и епидемиология към Факултета по обществено здраве, където първоначално е асистент, а от 2020 г. – главен асистент. Работата ѝ е насочена към обучението на студенти в различни здравни специалности, като тя активно участва и в научни разработки в областта на хигиената, храненето и общественото здраве.

В допълнение към професионалната си квалификация, д-р Тонева има специализация по „Хранене и диететика“, както и допълнителна квалификация по хомеопатична терапия, придобита в Медицински университет – София. Тя владее руски, немски и английски език.

2. Оценка на научната дейност на кандидата

Научната дейност на д-р Албена Тонева е съсредоточена в областта на хигиената, общественото здраве и храненето, с особен акцент върху хранителния статус на деца с нервно-психични заболявания. Дисертационният ѝ труд, посветен на връзката между хранителния статус и качеството на живот на родители и обгрижващи на деца с такива заболявания, отразява задълбочен интерес към интердисциплинарните аспекти на детското здраве и хранене.

Публикационната ѝ дейност е значителна, като включва **53 научни статии**, от които **9 са публикувани в издания, индексирани в Scopus и Web of Science**. Тези публикации обхващат разнообразни теми, свързани с храненето, хигиената и епидемиологията, като поставят акцент върху общественото здраве и профилактиката на заболявания. В допълнение към статиите, д-р Тонева е автор на една **монография, озаглавена „Хранителни аспекти на „тихата пандемия“ – аутизъм и детската церебрална парализа“**, която представя систематизиран анализ на актуални проблеми в областта на детското хранене и неврологичните заболявания.

Кандидатът има активна роля и в научни конференции и конгреси, като е представяла резултатите от своите изследвания на **62 научни форума**, включително **33 постерни презентации**. Участието ѝ в тези събития свидетелства за нейната ангажираност към научната общност и за стремежа ѝ да популяризира и обсъжда резултатите от своите проучвания в международен контекст.

В областта на научноизследователската дейност д-р Тонева е участвала в **четири научни проекта**, включително международни инициативи като **CD-skills project** (Danube Transnational Interreg Program) и **COMISS** – проект за валидиране на въпросник

за скрининг на симптоми, свързани с алергия към белтъка на кравето мляко при кърмачета. В допълнение, тя е част от проект № BG-RRP-2.004-0009-C02 „Повишаване на транслационните постижения в медицината (MUVE-TEAM) – Nutrilect“ (2023–2026), както и на проект № 22025 „Молекулни биомаркери при деца с генерализирано разстройство на развитието“ (2023–2026), финансиран от фонд „Наука“.

Като цяло научната продукция на д-р Тонева е добре структурирана, насочена към актуални и значими проблеми в общественото здраве и детското хранене. Тя съчетава емпирични проучвания с аналитични и теоретични разработки, което демонстрира нейния принос към развитието на тези научни направления. Активното ѝ участие в проекти и научни форуми допълнително подчертава нейния изследователски потенциал и професионална ангажираност

3. Основни приноси в научните трудове

Научните приноси на д-р Албена Тонева обхващат широк спектър от теми в областта на хигиената, храненето и общественото здраве. Тя има значителен принос в изследването на хранителния статус на деца с невропсихиатрични разстройства, както и в анализирането на факторите, влияещи върху качеството на живот на техните родители и обгрижващи лица.

Приноси в изследването на храненето, растежа и нервно-психическото развитие на деца с невропсихиатрични разстройства

- За първи път в България е проведено проучване на хранителния статус на тези деца чрез биохимични маркери и антропометрични показатели, прилагани спрямо стандартите на СЗО и Американското общество по парентерално и ентерално хранене (ASPEN).
- Изследвано е разпространението на малнутрицията при тези деца и установени значими макро- и микронутритивни дефицити, включително **висока честота на витамин D дефицит**, който е свързан с когнитивното им развитие.
- Анализирани са специфичните **хранителни предизвикателства**, като затруднения в дъвченето, гълтането, гастроезофагеален рефлукс и селективност към храни.

Приноси в изследването на оралния статус на деца с невропсихиатрични нарушения

- За първи път у нас е направено комплексно проучване на **оралния статус** на тези деца и връзката му с хранителните им проблеми.

- Анализирани са патологичните захватки и тяхната роля като рисков фактор за затруднения при хранене.
- Оценен е пародонталният статус и влиянието му върху способността за прием на различни храни.

Приноси в изследването на хранителните алергии в кърмаческа възраст

- Проучени са **рисковите фактори** за развитие на хранителна алергия при кърмачета, включително **моделите на хранене**, начин на раждане, фамилна атопична анамнеза и ранно захранване.
- Оценена е **връзката между хранителния режим на майката** и вероятността от развитие на алергия към белтъка на кравето мляко.

Приноси в изследването на храненето по време на бременност и кърмене

- Подчертана е **ключовата роля на майчиното хранене** за невроразвитието на детето, с акцент върху дефицитите на фолиева киселина, витамин D и омега-3 мастни киселини.
- Разгледано е влиянието на **екологичните замърсители** върху мозъчното развитие на плода.

Приноси в изследването на биохраните и официалния контрол на храни

- Оценено е нивото на **осведоменост и потребителско поведение** спрямо биохраните в Североизточна България.
- Направен е **анализ на системата за официален контрол** върху биохраните и тяхното етикетиране.

Приноси в изследването на качеството на живот на родители и обгрижващи деца с невропсихиатрични разстройства

- За първи път у нас е изследвана **връзката между качеството на живот на родителите и особеностите на храненето на децата им**.
- Установено е, че **здравословните и хранителните проблеми на децата** влияят **негативно** върху социалните взаимоотношения и психичното благополучие на обгрижващите.

Приноси в изследването на болничната хигиена и вътреболничните инфекции

- Проведен е **ретроспективен анализ** на инфекциите, свързани с медицинското обслужване, и идентифицирани най-честите болнични патогени.
- Проучено е **мнението на пациентите и персонала** за безопасността на болничната среда и направени препоръки за подобрения.

Научните приноси на д-р Тонева са с **висока приложна стойност**, като много от тях могат да се използват за **разработване на стратегии за мониторинг на хранителния статус**, профилактични програми и подобряване на грижите за децата с невропсихиатрични разстройства. Тя демонстрира **интердисциплинарен подход**, като комбинира знания от медицината, храненето, хигиената и общественото здраве за постигане на практически решения в тези области.

4. Преподавателска дейност

Д-р Албена Тонева има активна и многопластова преподавателска дейност в Медицински университет – Варна, като в продължение на години е обучавала студенти от различни специалности в областта на хигиената, екологията и храненето.

Курсове и дисциплини, които кандидатът е водил

В рамките на своята академична дейност д-р Тонева е преподавала в редица специалности, като акцентът пада върху предмети, свързани с хигиената, храненето и общественото здраве. Сред курсовете, които тя е водила, са:

- **Хигиена и екология** – за студенти по медицина, зъботехника и рехабилитация
- **Околна среда, хранене и здраве** – за студенти по здравен мениджмънт
- **Хигиена на храненето (II част)** – за специалност „Инспектор по общественото здраве“
- **Хранене при деца с гълтателни трудности** – за студенти по логопедия
- **Безопасност на храните и законодателство в областта на храните** – за специалност „Опазване и контрол на общественото здраве“
- **Комунална хигиена (II част)** – за специалност „Инспектор по общественото здраве“
- **Хигиена на детско-юношеската възраст (II част)** – за специалност „Инспектор по общественото здраве“
- **Хигиена и екология на здравното заведение** – за специалност „Управление на здравните грижи“
- **Хигиена на лечебните заведения и вътреболнични инфекции** – за специалност „Здравен мениджмънт“
- **Съвременни концепции в проектирането на лечебни заведения** – за специалност „Биомедицинска техника и технологии“

Участие в учебни програми и методически разработки

Кандидатът участва активно в разработването на учебни програми, насочени към подобряване на обучителния процес по дисциплините, свързани с хигиената и

общественото здраве. През годините тя е работила по усъвършенстване на съдържанието и методиката на преподаване в редица курсове, като се е стремилa да интегрира най-новите научни данни и практически примери в обучението на студентите.

Ръководство на дипломанти, докторанти и специализанти

Д-р Тонева има опит в ръководството на дипломанти и докторанти, като активно подпомага развитието на младите специалисти в областта на хигиената и храненето. Сред ръководените от нея дипломни работи се откроява темата:

- **„Скрининг за малнутриция в детско отделение в спешна болница УМБАЛСМ „Н. И. Пирогов“**

Освен това тя има значителен принос в обучението на специализанти по „Хранене и диететика“, като съдейства за участието им в научни форуми и публикационна дейност.

Преподавателската дейност на д-р Тонева се отличава с висока ангажираност към обучението на студентите и стремеж към повишаване на тяхната практическа подготовка в областта на общественото здраве.

6. Административна и обществена дейност

Д-р Албена Тонева съчетава своята академична и научна работа с активна административна и обществена дейност. Тя има дългогодишен опит в ръководни позиции в различни здравни и контролни институции, участва в професионални организации и научни журита, както и в експертни групи, свързани с общественото здраве.

Участие в научни и професионални организации

Д-р Тонева е член на различни национални и международни научни и професионални организации, сред които:

- **Българското дружество по хранене и диететика**, където активно участва в научни форуми и обсъждания, свързани с хранителния статус и общественото здраве.
- **Българската асоциация по обществено здраве**, в която се ангажира с въпроси, свързани с хигиената, превенцията на заболяванията и подобряването на здравната култура.
- **Европейското дружество по клинично хранене и метаболизъм (ESPEN)**, което ѝ предоставя възможност да следи и прилага най-новите научни постижения в областта на храненето.

Административни длъжности и ръководни функции

През годините д-р Тонева е заемала редица административни длъжности, като е участвала в управлението и организацията на здравни и научни институции:

- **Директор на Дирекция „Здравен контрол“ в РЗИ – Варна (2006–2011)** – в тази роля тя е отговаряла за осъществяването на здравния контрол в региона, включително мониторинга на хигиенните условия в различни здравни и социални заведения.
- **Началник отдел „Контрол на храните“ в ОДБХ – Варна (2011–2014)** – заемайки тази позиция, тя е координирала дейностите, свързани с безопасността на храните, контрола върху производствените практики и прилагането на регулаторните стандарти.
- **Член на Комисията по вътреболнични инфекции в МБАЛ – Варна към ВМА (2021–2024)** – в тази комисия д-р Тонева работи за подобряване на мерките за превенция на вътреболнични инфекции и контрол върху безопасността на болничната среда.

Дейност в научни журита, редакционни колегии и експертни групи

- Работи в експертни групи, занимаващи се с анализ и разработка на политики за безопасност на храните, хранителния статус на уязвими групи и оптимизацията на хигиенните практики в здравните заведения.

Със своята административна и обществена ангажираност д-р Тонева допринася за развитието на научната общност и за прилагането на добри практики в сферата на здравния контрол, храненето и общественото здраве.

7. Критични бележки и препоръки

Оценка на слабите страни и възможности за подобрене

Научноизследователската и преподавателската дейност на д-р Албена Тонева са впечатляващи по своя обем и обхват, като покриват ключови аспекти на хигиената, храненето и общественото здраве. Въпреки това има няколко области, в които може да се наблюдава потенциал за развитие:

1. Разширяване на международното сътрудничество

- Докато д-р Тонева вече има участие в международни проекти, бъдещи сътрудничества с повече европейски и световни научни организации биха допринесли за още по-широко разпространение на нейните изследвания.
- Засилването на съавторството с чуждестранни учени в публикации с

висок импакт фактор ще повиши видимостта и влиянието на нейната научна работа.

2. По-интензивно участие в рецензирани международни списания

- Въпреки че кандидатът има публикации в Scopus и Web of Science, увеличаването на броя на научните трудове в престижни международни списания с висок импакт фактор ще подобри академичния ѝ профил.

3. Развитие на дигитални методи за преподаване

- Включването на иновативни дигитални платформи и интерактивни технологии в обучението би повишило ефективността на преподавателската дейност и ангажираността на студентите.

4. Формално участие в управлението на научни проекти

- Въпреки че д-р Тонева има участие в различни проекти, активното ръководене на изследователски екипи или координирането на големи проекти на национално и международно ниво би допринесло за нейното кариерно развитие.

Препоръки за бъдещо научно и преподавателско развитие

- Разширяване на темите в научните изследвания чрез прилагане на мултидисциплинарен подход, особено в областта на **невроразвитието и храненето при деца**.
- Организиране на допълнителни **курсове и обучения** за студенти и млади специалисти, които да покриват актуални тенденции в хигиената и хранителната наука.
- Повишаване на участието в **експертни групи и комисии** на национално и международно ниво с цел влияние върху политиките за общественото здраве и хранене.
- Активизиране на ръководната роля в научни **докторантски програми** и подготовка на млади изследователи.

8. Заключение

Обобщение на оценката на кандидата

Д-р Албена Тонева притежава необходимите качества за заемане на академичната длъжност „доцент“ в областта на специалност **Хигиена**. Тя има **значителен научен принос**, доказан чрез нейните публикации, проекти и участие в научни конференции. Работата ѝ е високо интердисциплинарна и се отличава с практическа приложимост, особено в сферата на детското хранене, превенцията на

алергични заболявания и хигиенния контрол.

Преподавателската ѝ дейност е разнообразна и включва както основни, така и специализирани дисциплини. Участието ѝ в учебни програми и ръководството на дипломанти и специализанти доказват нейната ангажираност към академичното развитие на студентите.

8. Заключение

Обобщеният анализ на представените по-горе аспекти показват, че наукометричните показатели, професионална квалификация и социален авторитет на д-р Албена Тонева, д.м. отговарят напълно на изискванията на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академична длъжност *Доцент* в Медицинския университет *Проф. д-р Параскев Стоянов* – Варна.

Поради това и поради личните ми впечатления от нейната академична активност и професионална колегиалност, препоръчам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват положително за заемането от кандидата д-р Албена Борисова Тонева - Стоянова, д.м. на академичната длъжност *Доцент* в Медицинския университет „*Проф. д-р Параскев Стоянов*“ – Варна.

гр. Варна, 10.02.2025 г.

Подпис:

Заличено на основание чл. 5,
§1, б. „В“ от Регламент (ЕС)
2016/679

проф. д-р Ружа Панчева-Димитрова, д.м.

